

حاشیه‌نشینی و امنیت اجتماعی

با تأکید بر مسائل اجتماعی و مدیریتی

مؤلفان

هادی آقایی

دکتر محمدرضا کریمی

۱۳۹۶

سرشناسه	:	آقای. هادی. ۱۳۶۲ -
عنوان و نام پدیدآور	:	حاشیه‌نشینی و امنیت اجتماعی / نگارش هادی آقای. محمدرضا کریمی.
مشخصات نشر	:	تهران: سخنوران، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری	:	۱۴۱ ص: مصور، جدول، نمودار.
شابک	:	۹۷۸-۶۰-۳۸۳-۳۶۲-۳
وضعیت فهرست نویسی	:	قیفا
یادداشت	:	پشت جلد به انگلیسی: Suburbanization & social security.
یادداشت	:	کتابنامه.
موضوع	:	حومه‌نشینی و حاشیه‌نشینی -- ایران
موضوع	:	Suburban life -- Iran
موضوع	:	حومه‌نشینی و حاشیه‌نشینی -- ایران -- تهران -- جنبه‌های اجتماعی
موضوع	:	Suburban life -- Social aspects -- Iran -- Tehran
موضوع	:	امنیت داخلی -- ایران
موضوع	:	Internal security-- Iran
نوع	:	امنیت عمومی -- ایران
موضوع	:	Public safety -- Iran
شناسه افزوده	:	کریمی، محمدرضا، ۱۳۵۳ -
رده بند - کنگره	:	۳۵۲HT ۱۳۹۵ ۱۳۹۴/ف
بندی دی	:	۳۰۷/۷۴۰۹۵۵
ساره کتابخانه	:	۴۳۷۰۴۳۲

تهران، میدان انقلاب، خیابان کارگر شمالی، بعد از فرهنگسرای ملی، ۱۴۰۱
 تلفن: ۶۶۴۷۶۳۰۶ - ۰۹۱۹۳۶۱۶۶۱۳ (۰۹۱۹۳۶۱۶۶۱۳) (svnlb@nlai.com)

حاشیه‌نشینی و امنیت اجتماعی

با تأکید بر مسائل اجتماعی و مدیریتی

مؤلفان: هادی آقای - محمدرضا کریمی

ویراستار و طراحی جلد: مهندس الهام آهنگر مقتدر

سال و نوبت چاپ: ۱۳۹۶ - اول

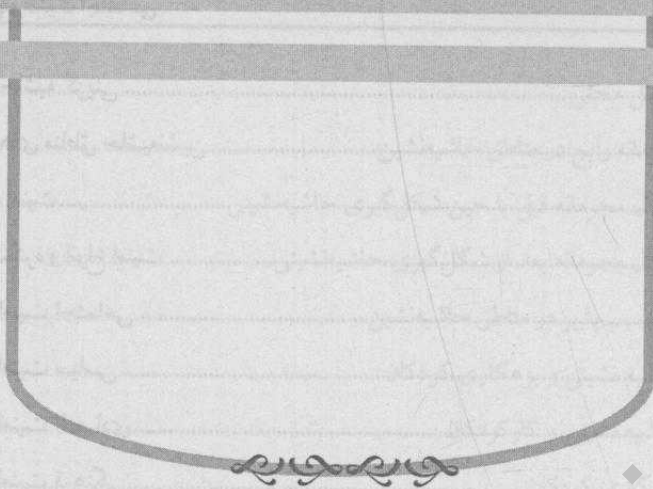
شمارگان: ۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰-۳۸۳-۳۶۲-۳

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

مرکز بخش: ۰۹۱۹۶۰۲۳۵۵۷

کلیه حقوق این اثر محفوظ است.

فهرست مطالب

پیشگفتار.....	۱
فصل اول: کلیات.....	۵
۱-۱. مقدمه.....	۵
۲-۱. تعاریف مفاهیم اصلی.....	۶
۳-۱. تعریف ابعاد و مؤلفه‌ها امنیت اجتماعی.....	۹
فصل دوم: مبانی حاشیه‌نشینی.....	۱۱
۱-۲. تعریف حاشیه‌نشینی.....	۱۱
۲-۲. مفهوم انسان حاشیه‌نشین.....	۱۳
۳-۲. مفهوم حاشیه‌نشینی از دیدگاه امنیتی.....	۱۴
۴-۲. دلایل شکل‌گیری حاشیه‌نشینی.....	۱۴
۵-۲. انواع حاشیه‌نشینی.....	۱۶
۱-۵-۲. حاشیه‌نشینی برون شهری.....	۱۶
۲-۵-۲. حاشیه‌نشینی درون شهری.....	۱۶

- ۱۶..... ۲-۵-۳. حاشیه‌گزینی
- ۱۷..... ۲-۶. ویژگی‌های مناطق حاشیه‌نشین
- ۱۹..... ۲-۷. تعریف امنیت
- ۱۹..... ۲-۸. ابعاد، گستره و انواع امنیت
- ۱۹..... ۲-۸-۱. امنیت اجتماعی
- ۲۱..... ۲-۸-۲. امنیت سیاسی
- ۲۱..... ۲-۸-۳. امنیت اقتصادی
- ۲۲..... ۲-۸-۴. امنیت فرهنگی
- ۲۳..... ۲-۸-۵. امنیت زیست‌محیطی
- ۲۳..... ۲-۸-۶. امنیت مادی
- ۲۳..... ۲-۹. اقسام امنیت
- ۲۳..... ۲-۹-۱. اقسام امنیت از نظر جغرافیایی
- ۲۳..... ۲-۹-۲. اقسام امنیت با توجه به محل استقرار و عامل بوجود آورنده آن
- ۲۴..... ۲-۹-۳. امنیت از جهت درونی و بیرونی
- ۲۴..... ۲-۹-۴. امنیت از جهت قلمرو جغرافیایی
- ۲۴..... ۲-۹-۵. امنیت از جهت عناصر ذینفع
- ۲۵..... ۲-۹-۶. امنیت از جهت موضوع
- ۲۵..... ۲-۹-۷. امنیت شهری
- ۲۶..... ۲-۱۰. سابقه حاشیه‌نشینی در جهان
- ۲۸..... ۲-۱۱. سابقه حاشیه‌نشینی در ایران
- ۲۸..... ۲-۱۱-۱. حاشیه‌نشینی قبل از انقلاب اسلامی
- ۲۹..... ۲-۱۱-۲. حاشیه‌نشینی بعد از انقلاب اسلامی
- ۳۱..... ۲-۱۲. سابقه حاشیه‌نشینی در شهر تهران
- ۳۱..... ۲-۱۳. علل حاشیه‌نشینی در ایران
- ۳۱..... ۲-۱۳-۱. عوامل فراملی
- ۳۲..... ۲-۱۳-۲. عوامل ملی

۳۲	۳-۱۳-۲. عوامل محلی.....
۳۲	۱۴-۲. اعمال مجرمانه رایج در مناطق حاشیه‌نشین.....
۳۲	۱-۱۴-۲. اعمال مجرمانه قبل یا حین شکل‌گیری حاشیه‌نشینی.....
۳۴	۲-۱۴-۲. اعمال مجرمانه بعد از شکل‌گیری حاشیه‌نشینی.....
۳۷	۱۵-۲. گروه‌های آسیب‌پذیر در مناطق حاشیه‌نشین.....
۳۷	۱-۱۵-۲. حاشیه‌نشینی و بزهکاری کودکان.....
۳۷	۲-۱۵-۲. حاشیه‌نشینی و کار کودکان.....
۳۷	۱-۱۵-۲. بزهکاری کودکان.....
۳۸	۱۵-۲. زنان حاشیه‌نشین و جرم.....
۳۹	۱۶-۲. پیامدهای زیستی حاشیه‌نشینی در ایران.....
۴۰	۱۷-۲. پیامدهای امنیتی حاشیه‌نشینی.....
۴۳	۱۸-۲. حاشیه‌نشینی و ارتباط آن با جرم.....
۴۴	۱۹-۲. حاشیه‌نشینی و امنیت اجتماعی.....
۴۶	۲۰-۲. حاشیه‌نشینی و وندانیسم (آشوب اجتماع.....
۴۷	۲۱-۲. حاشیه‌نشینی و مهاجرت.....
۴۹	۲۲-۲. دیدگاه‌های نظری در خصوص حاشیه‌نشینی.....
۴۹	۱-۲۲-۲. دیدگاه‌های لیبرالی (سرمایه‌داری غربی).....
۵۰	۲-۲۲-۲. دیدگاه‌های غیر لیبرال‌ها (وابستگی).....
۵۱	۳-۲۲-۲. دیدگاه‌های جامعه‌گرایان جدید.....
۵۲	۲۳-۲. دیدگاه‌های نظری در خصوص حاشیه‌نشینی و امنیت اجتماعی.....
۵۲	۱-۲۳-۲. نظریه مهاجرت.....
۵۳	۲-۲۳-۲. نظریه توسعه پایدار شهری و ارتباط آن با امنیت اجتماعی.....
۵۴	۳-۲۳-۲. نظریه محرومیت نسبی.....
۵۹	فصل سوم: مسئله اجتماعی و حاشیه‌نشینی.....
۵۹	۱-۳. مسئله اجتماعی چیست؟.....

- ۲-۳. تعریف مسئله اجتماعی (SOCIAL PROBLEM) ۶۱
- ۳-۳. ماهیت مسائل اجتماعی ۶۲
- ۴-۳. طبقه بندی مسائل اجتماعی ۶۳
- ۳-۴-۱. طبقه بندی فارچایلد ۶۳
- ۳-۴-۲. طبقه بندی هارولدفلیز ۶۴
- ۳-۴-۳. طبقه بندی مرتن و نیست ۶۴
- ۵-۳. ویژگی های مسائل اجتماعی ۶۵
- ۶-۳. زمینه های مسئله اجتماعی ۶۶
- ۷-۳. عوامل - تنق مسائل اجتماعی ۶۷
- ۳-۷-۱. عوامل اقتصادی ۶۷
- ۳-۷-۲. عوامل فرهنگی ۶۷
- ۳-۷-۳. عوامل اجتماعی ۶۸
- ۸-۳. ناهمگونی جمعیت ۶۹
- فصل چهارم: تهران و حاشیه‌نشینی ۷۳
- ۴-۱. پیشینه شهر تهران ۷۳
- ۴-۲. مشخصات جمعیت شهر تهران ۷۴
- ۴-۳. تقسیمات سیاسی - اداری شهر تهران ۷۶
- ۴-۴. تحولات جمعیت شهر تهران بر اساس یافته‌های سرشماری سال ۱۳۸۵ ۷۶
- ۴-۴-۱. تعداد جمعیت ۷۶
- ۴-۴-۲. گروه‌های سنی جمعیت ۷۷
- ۴-۴-۳. مهاجرت و دلایل آن به شهر تهران ۷۸
- ۴-۵. روند تحولات تهران و پیدایش زمینه‌های ناپایداری ۷۹
- ۴-۶. مهم‌ترین پیامدهای رشد بی رویه تهران ۸۰
- ۴-۶-۱. رشد جمعیت ۸۰
- ۴-۶-۲. توسعه فضایی - کالبدی ۸۱

۸۴	۴-۶-۳. رشد عملکردی
۸۶	۴-۷. چالش‌های تمرکز جمعیت شهر تهران و ابعاد آن
۸۹	۴-۸. روند شکل‌گیری اسکان حاشیه‌ای و چالش‌های ایجاد شده در شهر تهران
۹۱	۴-۹. اسکان غیررسمی به‌عنوان چالش فراروی توسعه پایدار کلان‌شهر تهران
۹۳	۴-۱۰. وضعیت صنعت در شهر تهران و تأثیر آن بر حاشیه‌نشینی
۹۵	فصل پنجم: سخن پایانی و نتیجه‌گیری
۹۵	۵-۱. جمع‌بندی
۹۷	۵-۲. پیشنهادها
۹۹	کتابنامه
۹۹	کتاب
۱۰۲	پایان‌نامه و مقاله
۱۰۹	منابع انگلیسی
۱۰۹	منابع اینترنتی

پیشگفتار

«إِنَّا الْقَلَمُ وَ مَا يَسْطُرُونَ»

امنیت به عنوان یکی از نیازهای اول و اساسی آدمی است که در زندگی انسان‌ها حساسیت خاصی دارد و انسان‌ها می‌کوشند به طرق مختلف امنیت خود را تأمین کنند. جوامع انسانی در دوران جدید به علت پیچیدگی‌های رشد شتابان شهرنشینی و افزایش میزان مهاجرت روستاییان به شهر، مراحل و ناهنجاری‌های زندگی جمعی مانند افزایش منازعات، کشمکش‌ها و چالش‌های اجتماعی را به صورت وسیع در حوزه‌های مختلف تجربه می‌کند.

توجه به شأن و جایگاه امنیت در زندگی اجتماعی و کارکرد آن در سیاست‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی به نحو فزاینده‌ای در حال رشد می‌باشد و میزان حضور و تأثیر این پدیده در جامعه و سطح بهره‌مندی شهروندان و در مرکزیت آن خانواده‌ها از این امنیت که حق مهمی در زندگی اجتماعی آنان می‌باشد، معیار عمده برای ارزیابی سطح توسعه‌یافتگی جوامع بشری به شمار می‌آید.

امنیت عمومی به عنوان مقوله‌ای فراگیر و پیش شرط در هر نوع برنامه‌ریزی

سیاسی، اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی جایگاهی برجسته دارد.

افزایش لجام گسیخته جمعیت شهرنشینی و وجود حاشیه نشینی باعث افزایش رویکرد به کج روی و بروز بزهکاری می‌گردد و از آنجا که در شهرها افراد شناختی کامل از یکدیگر ندارند و در نتیجه کنترل و نظارت اجتماعی بر عملکرد افراد از ثبات مناسبی برخوردار نیست، بنابراین عواملی از این قبیل موجب شکل گیری ناهنجاری اجتماعی را فراهم می‌کند، به گونه ای که طبق آمارهای انتشار یافته از سوی برخی مؤسسات جرم شناسی شاهد سیر صعودی خشونت در شهرها بوده ایم. بطوریکه میزان جرائم شهری با گسترش شهرنشینی و در کنار آن حاشیه نشینی ارتباط مستقیم دارد. لذا شاهد شکل گیری نقاط مستعدی در پیرامون کلان‌شهرها می‌باشیم که به عنوان بهترین پتانسیل‌ها شناسایی و ترویج ناهنجاری‌های اجتماعی شناخته می‌شود.

بدین ترتیب حاشیه نشینی به صورت یک بستر ارتکاب انواع ناهنجاری و جرم مطرح می‌باشد و به عنوان یک مضی و مسئله اجتماعی مورد توجه محققین حوزه علوم اجتماعی قرار گرفته است؛ بنابر این یکی از چالش‌های موجود در بخش امنیت عمومی، پدیده حاشیه نشینی می‌باشد که بررسی ای انجام شده نشان دهنده آن است که امنیت خانواده‌های ساکن در محلات هم‌جوار را تحت الشعاع خود قرار داده است. حاشیه نشینی در کلان‌شهرها چالشی بزرگ برای نظام مصمم گیری کشورها می‌باشد که این امر (حاشیه نشینی) حاصل نیاز به تأمین مسکن جوامع بشری بالأخص مهاجرت روستائیان و مردم شهرهای کوچک به شهرهای بزرگ به دلیل صنعتی شدن این شهرها است.

رشد ناموزون و غیر استاندارد مناطق مسکونی در حاشیه کلان‌شهرها اختلال در امنیت عمومی را سبب گردیده است.

کشور ما اکنون در شرایطی قرار دارد که باید به رشد و توسعه در همه ابعاد بیناندیشد و بایستی از ثبات و امنیت عمومی غفلت نکند. لذا می‌طلبید که در این زمینه از نگرش‌های سنتی خارج شده و با رویکردی متناسب با اوضاع و احوال موجود و

در نظر گرفتن دانش‌های جدید در همه ابعاد به مقوله امنیت عمومی نگاهی نو و جدیدی داشته باشیم.

بنابراین ما می‌توانیم با رویکردی جدید از منابع بومی در جهت توسعه و تأمین امنیت عمومی بهره‌برداری نماییم.

بخش مهمی از ارتباط جامعه با متولیان حفظ امنیت عمومی در گرو افزایش آگاهی‌های شهروندی و ایجاد یک فرهنگ پویا و ملی در جهت اعتماد جامعه به مسئولین مربوط است. به همین خاطر تأکید بر مسائلی چون آموزش، تبلیغات مثبت، اعتماد سازی که مستلزم زمان می‌باشد امر ضروری و واجب است.

همچنان‌که در سایر موارد از قبیل توسعه اقتصادی و سیاسی نیاز به مشارکت مردم اصل است. در حوزه امنیت عمومی هم دولت‌مردان بایستی به این امر توجه وافر داشته و نگرش خود را بر این موضوع معطوف دارند که از حداکثر ظرفیت امنیتی مردم و نهادهای عمومی کشور استفاده نموده تا ضمن کاهش هزینه‌های امنیتی، مردم با احساس مسئولیت بیشتری در این امر مشارکت نموده و به تدریج به عنوان یک فرهنگ در جامعه نهادینه شود.

مؤلفان

بایز ۱۳۹۵